

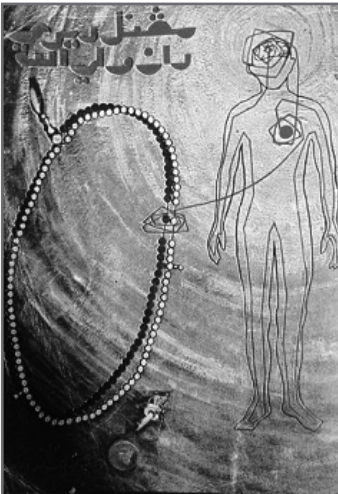
Self-awareness and Authority of Allah การรู้จักตัวเองและบุคคลอันเป็นที่รักยิ่งของ อัลลอฮ์ (ซบ.)

อับดุลเลาะ เจ๊ะหลง

ศษ.ม. (ศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน), นักวิชาการอุดมศึกษา
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

E-mail: Abdullah.c@psu.ac.th

Mustafa Muhammad Al Jayasi (Al-Ahmadi). (1987). **Mengenal Diri dan Wali Allah**. Malaysia: Pustaka Aman Press, 198 pages.

หากผู้อ่านสนใจที่จะศึกษางานเขียนเกี่ยวกับการรู้จักตัวเองและรู้จักวาลีลุลลอฮ์ (บุคคลอันเป็นที่รักยิ่งของอัลลอฮ์ (ซบ.) ในหนทางของปรัชญาอิสลาม เพื่อรู้จักตัวตนที่แท้จริงอย่างไคร่ครวญ ที่เชื่อมโยงกับศาสตร์ตาเซาซุฟ (ศาสตร์แขนงหนึ่งที่ศึกษาทางด้านจิตใจ การขัดเกลาจิตใจ) โดยเฉพาะมุสลิมที่ทำอามัล (คุณงามความดี) แล้วอาจมีซิริกคอบียซ์ซ่อนอยู่ (เป็นความต้องการที่แอบแฝงพร้อมกับการทำความดี และ

การภักดีต่ออัลลอฮฺ (ซบ.) ศาสตร์นี้ถูกประพันธ์ขึ้นมาเพื่อสอนถึงวิธีการขัดเกลาจิตใจให้บริสุทธิ์โดยแท้จริง เพราะศาสตร์นี้ตระหนักดีว่า อามัล (คุณงามความดี) ของคนๆ หนึ่ง ไม่ได้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ใจเพื่ออัลลอฮฺ (ซบ.) แล้ว แน่หนอนว่า อามัล (คุณงามความดี) ที่เขาได้กระทำไว้นั้น ย่อมไม่เกิดผลบุญอย่างแน่นอน ดังที่ท่านบาชรี บิน อัลฮาริส ได้พูดถึงผู้ที่มีความรู้ทางด้านศาสตร์นี้ว่า (นักซูฟี) บุคคลเหล่านั้นจะเป็นบุคคลที่ซื่อสัตย์ใจของเขาให้บริสุทธิ์เพื่ออัลลอฮฺ (ซบ.) อยู่เสมอ (สภาตะเซาะวุฟอิสลามแห่งประเทศไทย) หนังสือเล่มนี้ได้รับการยอมรับจากนักปราชญ์มุสลิมในประเทศมาเลเซีย และถูกตีพิมพ์เผยแพร่รวมทั้งสิ้น 22 ครั้ง นับตั้งแต่ปีคริสต์ศักราช 1972-1987 หรือราวพุทธศักราช 2515 - 2530 โดยถูกเขียนและตีพิมพ์ในภาษามาลายูท้องถิ่น และมลายูกลาง ซึ่งหนังสือเล่มนี้มีความต่างไปจากหนังสือเล่มทั่วไปที่ถูกเขียน คำเตือนในการอ่าน แทนบทนำ อันเนื่องจากผู้เขียนให้ความสำคัญกับผู้อ่าน ย้ำเตือนผู้อ่าน ให้ผู้อ่านทุกคนอ่านเป็นบท และตามขั้นตอนของการอ่านเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจศาสตร์นี้อย่างลึกซึ้ง ดังข้อความในหนังสือเล่มนี้ ที่ว่า

“อย่าอ่านหนังสือเล่มนี้ ในรูปแบบแล้วแต่จะอ่าน แต่ให้อ่านให้เป็นขั้นเป็นตอน อ่านทีละบท มิเช่นนั้นยากที่จะเข้าใจเรื่องนี้ เนื่องจากเป็นศาสตร์ที่ลุ่มลึกและยากต่อการเข้าใจ”

หนังสือเล่มนี้นับว่าเป็นความท้าทายของผู้ปริทัศน์หนังสือ นอกจากจะต้องแปลจากภาษามาลายูเป็นภาษาไทยแล้ว จะต้องใช้คำหรือประโยคเพื่อให้ผู้อ่านหนังสือปริทัศน์เล่มนี้ได้เข้าใจเนื้อความในหนังสืออย่างลึกซึ้งเช่นกัน หนังสือเล่มนี้นับว่าเป็นหนังสือเก่าแก่ตั้งแต่ปี 1972 ผ่านมาเกือบหลายทศวรรษ แต่ยังคงความหมายและสร้างคุณค่าให้กับผู้คนมากมาย ดังที่อิสมาแอ บินหะย็อบดุลรอฮมาน ซึ่งเป็นผู้รู้ด้านอิสลามและอีมามมัซฮิดมุฮัมมัดดี โกตาบารู กลันตัน ได้กล่าวนำในหนังสือเล่มนี้ว่า (หน้า 6) หลังจากที่ฉันได้อ่านหนังสือเล่มนี้ “การรู้จักตัวเองและวาสิลุลเลาะห์” ของมุขตอฟา มุฮัมมัดอัลอียซี (อัล-อะห์มาดี) มีความรู้สึกดีใจที่สุด เพราะเนื้อหา

ทั้งหมดเข้าใจง่าย เข้าถึงการเรียนรู้ทางด้านจิตใจอย่างใคร่ครวญลุ่มลึกได้ เป็นอย่างดี เป็นอีกหนึ่งศาสตร์ที่มีคุณค่าต่อมวลมนุษยชาติ โดยเฉพาะ มวลมนุษยชาติรุ่นสุดท้ายและเป็นศาสตร์ที่สามารถอยู่ได้ท่ามกลางความเจริญเติบโตของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

หนังสือได้เริ่มต้นด้วยคำว่า “ด้วยพระนามของอัลลอฮฺ (ซบ.) ผู้ทรงเมตตาปรานีเสมอ” ผู้เขียนได้เขียนด้วยพระนามของพระเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ สรรเสริญในความเมตตาของพระองค์ พร้อมทั้งได้สรรเสริญต่อท่านศาสดามุฮัมมัด (ซล.) ซึ่งเป็นศาสนทูตของพระองค์ ผู้เขียนได้แสดงความยิ่งใหญ่ของพระองค์ที่ให้โอกาสผู้เขียนสามารถเขียนหนังสือเล่มนี้ได้อย่างสมบูรณ์ พร้อมทั้งผู้เขียนได้ขอบคุณ ต่วนกู โต๊ะครุ ฮะยีดาวูด บินหะยี อุมาร์ บาลาดิ บุกิตอบัล กือลันตัน ดารุลนาอิม ซึ่งเป็นครูสอนที่ถ่ายทอดศาสตร์ทางด้านจิตใจให้กับผู้เขียน ซึ่งโต๊ะครุนับว่าเป็นนักปราชญ์ผู้รู้ทางด้านศาสตร์ตาเซวูฟ (ศาสตร์แขนงหนึ่งที่ศึกษาทางด้านจิตใจ การขัดเกลาจิตใจ) ผู้คนทั่วไปยากที่จะพบเจอตัวท่าน ผู้เขียนยังได้แนะนำท่านอาจารย์ของท่านว่า ท่านอาจารย์ของท่านเป็นผู้ที่สามารถสัมผัสถึงจิตใจของผู้เขียนได้ดี

ในตอนท้ายของบทนำ ผู้เขียนยังได้ตอกย้ำวิธีการอ่านหนังสืออีกครั้งว่า “อย่าได้อ่านหนังสือเล่มนี้เพียงช่วงเวลาว่างเท่านั้น เพราะหนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาทางด้านการศึกษาทางด้านจิตใจอย่างใคร่ครวญ” ควรใส่ใจและเรียนรู้มันอย่างใคร่ครวญ นอกจากนี้ผู้เขียนได้เขียนเพิ่มเติมว่า “ผู้เขียนได้เขียนอย่างเข้าใจง่ายที่สุดแล้ว เนื่องจากเขียนเป็นภาษามลายูท้องถิ่นและบางส่วนเป็นภาษามลายูกกลางผู้อ่านควรใส่ใจในหนังสือเล่มนี้ให้มาก”

หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น 7 บทด้วยกัน ได้แก่ บทที่ 1 เราคือใคร? เรามาจากไหน? เราจะไปไหน? และอะไรคือความหมายของวิญญาณและจิตใจ?

ผู้เขียนได้นำเสนอให้ทราบถึงความหมาย ความแตกต่างระหว่างจิตใจ วิญญาณ, อารมณ์ และสติปัญญา (หน้า 20) พร้อมทั้งได้อธิบายความหมายของใจ วิญญาณ อารมณ์ และสติปัญญานั้นมีความหมายที่ต่างกันอย่างไรซึ่ง

337
ปีที่ 21
ฉบับที่ 2
ม.ย.
-
ม.ย.
2558

ผู้เขียนได้แบ่งความหมายของใจออกเป็นสองรูปแบบคือ 1) เป็นลักษณะก้อนเนื้อที่มีขนาดใหญ่หรือขนาดกำมือของมนุษย์ อยู่ด้านซ้ายมือของมนุษย์ มันมีความหมายทางกายภาพ และมันสามารถเห็นด้วยตาเปล่า สามารถสัมผัสได้ ก้อนเหล่านี้ไม่ได้ต่างกับก้อนเนื้อหัวใจของสัตว์โลกทั่วไป

2) ความหมายที่สองก็คือ หัวใจที่ไม่สามารถสัมผัสได้ เห็นได้และมองจากสายตาได้ และไม่สามารถที่จะผ่าหัวใจก่อนนี้ด้วยมีดผ่าตัดได้ แต่มันสัมผัสได้ด้วยความรู้สึกจากภายใน ซึ่งความหมายของจิตใจดังกล่าวนั้น ผู้เขียนพยายามอธิบายความต่างของหัวใจทั้งสองได้อย่างชัดเจน พร้อมตอกย้ำให้มนุษย์รู้จักตัวเองอย่างใคร่ครวญ เพื่อให้เราสามารถใช้ชีวิตบนเส้นทางของพระเจ้าได้อย่างสมบูรณ์

นอกจากความหมายและประเภทของจิตใจที่ผู้เขียนได้อธิบายในบทที่ 1 ข้างต้นแล้ว ผู้เขียนยังได้แบ่งประเภทและความหมายของคำว่าวิญญาณออกเป็น 2 แบบ กล่าวคือ เป็นปรากฏการณ์ทางกายภาพของมนุษย์ที่เกิดจากความรู้สึกและเป็นคำสั่งจากจิตมนุษย์ หรือทางการแพทย์ในปัจจุบันเรียกว่า ลมหายใจ (หรือวิญญาณมนุษย์) ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าว ก็สามารถสังเกตได้จากสัตว์โลกทั่วไป ซึ่งลมหายใจดังกล่าวแทบไม่มีความหมายในสายตาของพระองค์ (หน้า 23) และอีกหนึ่งประเภทของคำว่าวิญญาณที่ผู้เขียนได้อธิบายคือ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากพระองค์ที่เข้าไปอยู่ในจิตใจของมนุษย์ หรือเรียกว่าจิตวิญญาณนั่นเอง

นอกจากนี้ หนังสือยังได้อธิบายความหมายและรูปแบบของอารมณ์แบ่งออกเป็น 2 ความหมาย คือ เป็นปรากฏการณ์ที่แสดงออกมาจากความรู้สึกของมนุษย์ เช่น ความโกรธ ความชอบ อารมณ์ทางเพศ ตลอดจนพฤติกรรมต่างๆ ที่ถูกมนุษย์ทั่วไปได้อธิบายออกมาว่าเป็นพฤติกรรมแสดงออกของมนุษย์นั่นเอง นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้อธิบายความหมายของอารมณ์อีกหนึ่งรูปแบบคือ ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ แยกความดีความงามออกจากความร้ายและความเลวกันได้ ปรากฏการณ์นี้จะเกิดขึ้นได้กับมนุษย์ซึ่งต่างไปจากสัตว์ทั่วไป นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้แบ่งประเภทและความหมายของสติปัญญาในบทที่ 1

ออกเป็น 2 ประเภทเช่นกัน คือ 1) สติปัญญาที่สามารถรับรู้ด้วยปรากฏการณ์ของมนุษย์ พฤติกรรมของมนุษย์ และการรับรู้ของมนุษย์ 2) สติปัญญาที่มีองค์ความรู้ สามารถยกระดับความเป็นมนุษย์ให้ใกล้ชิดกับพระองค์ (หน้า 26)

บทที่ 2 ผู้เขียนได้นำเสนอเรื่องราวของความต่างของจิตวิญญาณที่ทำให้มนุษย์เข้าถึงความเป็นจริงสูงสุด ซึ่งเป็นภาวะที่ทำให้มนุษย์ นำไปสู่ความสุขอย่างแท้จริง สามารถเชื่อมโยงชีวิตทั้งโลกนี้และโลกหน้า ซึ่งเป็นโลกอันนิรันดร์ที่ได้รับการตอบแทนที่ดีสำหรับคนที่ภักดีและศรัทธาต่อพระองค์ ในบทนี้ผู้เขียนได้แบ่งประเภทของลักษณะจิตวิญญาณ ที่จะนำไปสู่พฤติกรรมที่เป็นบุคคลอันเป็นที่รักยิ่งของพระองค์ ออกเป็น 7 กลุ่ม ดังนี้ (หน้า 28-44)

1. กลุ่มนัฟซุอัมมารอฮ คือ ลักษณะกลุ่มคนที่มีจิตใจที่ซอซอทำแต่สิ่งที่ไม่ดี ทำตามความพึงพอใจและความต้องการของตนเอง และมีแนวโน้มอาจจะทำความชั่วอยู่ตลอด

2. กลุ่มนัฟซุเลวามะฮ คือ ลักษณะกลุ่มคนที่มีจิตใจที่ยังไม่สมบูรณ์นัก ยังไม่เข้มแข็งอาจนำไปสู่การกระทำความดีและความชั่วในบางเวลา

3. กลุ่มนัฟซุมุลาฮ คือ ลักษณะกลุ่มคนที่ไม่เสียดายเงินทอง รู้สึกพึงพอใจกับสิ่งที่มี เป็นพฤติกรรมที่ยอมจำนนต่อพระองค์ มีความอดทนต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นต่าง ๆ ในชีวิตเพื่อพระองค์

4. กลุ่มนัฟซุมุอาอีนะฮ คือ ลักษณะกลุ่มคนที่ได้รับความเมตตา (ริซกี) จากพระองค์ และเป็นบุคคลที่พร้อมต่อการบริจาคนในเส้นทางของพระองค์ ยอมจำนนทุกอย่างให้กับพระองค์ ศรัทธาและเชื่อมั่นต่อพระองค์ด้วยความบริสุทธิ์ใจ

5. กลุ่มนัฟซุอฎียะห์ คือ ลักษณะกลุ่มคนที่มีจิตใจสูงสุดเพื่อพระองค์เคร่งครัดต่อหลักคุณธรรมจริยธรรมของพระองค์

6. กลุ่มนัฟซุมัรฎียะฮ คือ ลักษณะกลุ่มคนที่มีพฤติกรรม แสดงออกที่พระองค์ตอบรับในทุกการกระทำ

7. กลุ่มนัฟซุฆามัล คือ กลุ่มคนที่มีจิตใจสำนึกในระดับสูง การกระทำ วาจา จิตใจ และมีวิญญาณเพื่อพระองค์อัลลอฮูเท่านั้น

ลักษณะกลุ่มบุคคลเหล่านี้จะสามารถเป็นได้ต่อเมื่อ บุคคลเหล่านั้นได้กระทำและสัมผัสนำไปสู่การพัฒนาจิตใจสำนึกตั้งแต่ 7 กลุ่ม ดังกล่าวข้างต้น และที่สำคัญผู้เขียนพยายามอธิบายและสอดแทรกการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้อ่าน ซึ่งทำยบทนั้นผู้เขียนให้ผู้อ่านกลับไปทบทวนชีวิตของผู้อ่านอยู่ในระดับไหน กลุ่มใด และผู้เขียนยังได้ตอกย้ำว่า ขณะนี้เรากำลังทำอะไร เพื่อใคร และสุดท้ายของชีวิตเราจะไปไหน หรือท่านจะเป็นคนที่พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงหรือเป็นคนเลวที่สุดตลอดชีวิต

บทที่ 3 ผู้เขียนได้พยายามอธิบายเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจการทำความคิดเพื่อพระองค์ เริ่มต้นจากจิตใจ อารมณ์ สติปัญญา และนำไปสู่การทำความคิดเพื่อพระองค์ ในบทนี้ผู้เขียนยังได้อธิบายความหมายของศาสตร์ทางด้านการศึกษาคิดใจอย่างใคร่ครวญว่า มิใช่ศาสตร์ที่เป็นทฤษฎีเท่านั้น ผู้ที่จะเข้าใจเรื่องศาสตร์นี้จะต้องนำไปปฏิบัติจึงจะเข้าใจอย่างถ่องแท้ “ฉันใดที่ศาสตร์วิทยาศาสตร์ จะทราบถึงผลการทดลองก็จะต้องมีการทดลอง ศาสตร์การรู้จักตัวเองอย่างใคร่ครวญก็ฉันนั้น”

ในบทนี้ ผู้เขียนได้พยายามสะท้อนให้เห็นถึงวิธีการของมนุษย์จะเป็นบุคคลที่มีความศรัทธาต่อพระองค์อย่างถ่องแท้คือ การได้รับแสงสว่างหรือทางนำจากพระองค์ แต่มนุษย์ก็ต้องทำความดีเพื่อพระองค์ด้วยความบริสุทธิ์ใจ นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้อธิบายวิธีการที่จะได้รับแสงสว่างหรือทางนำจากพระองค์ (หน้า 48) ว่า แสงสว่างนั้นคือปรากฏการณ์หรือความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ที่เข้าถึงพระองค์ด้วยความบริสุทธิ์ใจ และจิตใจนั้นจะต้องได้รับการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา ความรู้สึกนึกคิดที่เลวร้ายจะต้องได้รับการพัฒนาไปสู่พฤติกรรมเพื่อสร้างความคิดที่เท่าทันจึงจะเป็นบุคคลที่สามารถใกล้ชิดพระองค์ได้

บทที่ 4 ผู้เขียนได้อธิบายถึงการต่อสู้ของมนุษย์จากอารมณ์ใฝ่ต่ำ และมารร้ายชัยฏอน เพื่อให้มนุษย์ได้รับการพัฒนาทางด้านพฤติกรรมมีแรงบันดาลใจเพื่อต่อสู้ในการทำความดี ผู้เขียนได้แบ่งลักษณะของนักชูอัมมาระห์หรือจิตใจใฝ่ต่ำของมนุษย์ว่า เป็นบุคคล อวิชชา โลก หยิ่ง

ทำร้าย ซึ่งถ้ามนุษย์สามารถห้ามปรามชีวิตตัวเองออกจากลักษณะกลุ่มคนเหล่านี้ได้ ก็สามารถขึ้นอีกขั้นหนึ่งของการทำความดี นั่นก็คือ กลุ่มคนนัฟซูเลลาวามะฮฺ คือ การมีจิตลักษณะที่ยังไม่สมบูรณ์พอ อาจจะหลงไปในทางของศาสนา หรืออาจจะเป็นบุคคลทำความดี กล่าวคือเป็นบุคคลที่อยู่ระหว่างความดีและความชั่วนั่นเอง เป็นการกระทำที่ดีกว่าขั้นจิตใจใฝ่ต่ำที่ไม่ได้รับการขัดเกลาและพัฒนา ผู้เขียนยังได้อธิบายเพิ่มเติมว่าจิตลักษณะของกลุ่มคนนัฟซูเลลาวามะฮฺ จะรู้สึกรักต่อพระเจ้าอยู่ในความรู้สึกผิด อยู่ใน การขออภัยต่อพระเจ้า รู้สึกผิดเมื่อได้กระทำผิด แต่จิตลักษณะดังกล่าวนั้นถึงแม้มนุษย์จะรู้สึกตัว แต่อาจจะกลับไปทำความชั่วได้อีกครั้งเมื่อมนุษย์อยู่กับความเคยชิน

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้อธิบายเพิ่มเติมว่า จิตลักษณะที่สูงขึ้นมาอีกระดับคือ กลุ่มคนนัฟซูมุลฮามะฮฺ คือ ลักษณะของกลุ่มคนที่จำนนต่อพระเจ้า เป็นจิตลักษณะที่เข้าไปเพราะรู้สึกด้วยเพียงแค่วิญญานภายนอก ไม่ใช่จิตวิญญาน (หน้า 64) และอีกขั้นของจิตลักษณะของมนุษย์ที่สูงกว่านั้นก็คือ กลุ่มคนนัฟซูมูฎมาอินนะฮฺ เป็นลักษณะของกลุ่มคนที่มีความศรัทธาต่อพระเจ้าด้วยความบริสุทธิ์ใจ ได้รับความเมตตาจากพระองค์ในทุกรูปแบบ ซึ่งลักษณะกลุ่มคนเหล่านี้จะมีความรู้สึกว่า พระเจ้าจะอยู่เคียงข้างเขาตลอดชีวิต ทำด้วยลักษณะการมีจิตวิญญานเพื่อพระองค์ นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้อธิบายถึงจิตลักษณะที่สูงกว่านั้นอีก ก็คือ กลุ่มคนนัฟซูรอฎียะฮฺ เป็นกลุ่มคนที่มีจิตลักษณะเคร่งครัดต่อพระองค์ ทุกการงานเพื่อพระองค์ จะไม่กระทำสิ่งใดนอกจากคำสั่งของพระองค์เท่านั้น และจิตลักษณะที่สูงส่งที่สุดของมนุษย์ทั้งหลายนั้นก็คือ กลุ่มคนนัฟซูกามิล คือลักษณะของจิตมนุษย์ที่ได้รับการตอบรับจากพระองค์ในทุกการกระทำ จะเห็นได้ว่า ผู้เขียนได้อธิบายลักษณะของจิตมนุษย์ที่ได้รับการพัฒนาในแต่ละขั้น ตั้งแต่การเป็นมนุษย์ที่ไม่ได้รับการพัฒนานำไปสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ในเส้นทางของพระเจ้า ผู้เขียนได้อธิบายวิธีการนำสู่ไปการเป็นบุคคลที่มีจิตลักษณะของความมนุษย์เหนือมนุษย์ได้อย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจอย่างเป็นขั้นเป็นตอน

ซึ่งสอดคล้องกับคำเตือนแรกๆที่ผู้เขียนฝากไว้ก่อนที่ผู้อ่านจะอ่านเรื่องนี้ ซึ่งนับว่าเป็นวิธีการที่เป็นต้นแบบของนักเขียนทางด้านจิตวิญญาณที่พยายามอธิบายเนื้อหาของศาสตร์ที่ยากให้เข้าใจง่ายมากยิ่งขึ้น

บทที่ 5 ผู้เขียนได้อธิบายถึงวิญญาณของมนุษย์ก่อนจะเข้ามาอยู่ในตัวมนุษย์ว่า เป็นสิ่งที่อยู่กับพระเจ้ามานาน รู้จักพระเจ้านาน ก่อนที่วิญญาณจะเข้าไปในตัวมนุษย์และใช้ชีวิตพร้อมๆ กับมนุษย์บนโลกท่ามกลางวิกฤตอันเลวร้าย แต่ถ้ามนุษย์สามารถขัดเกลาตัวเองออกจากวิกฤตอันเลวร้ายของสังคมได้ แน่แท้วิญญาณของมนุษย์ก็จะเหมือนอยู่กับพระเจ้าตั้งแต่แรกเริ่มที่พระเจ้าได้สร้างวิญญาณขึ้นมานั่นเอง กล่าวคือ การรู้จักพระเจ้าอย่างลุ่มลึก และรู้จักพระเจ้าอย่างใคร่ครวญ นอกจากนี้ยังได้นำเสนอปรากฏการณ์ที่พระองค์สร้างวิญญาณของลูกอดัม (มนุษย์ชาติ) ออกเป็น 2 รูปแบบกล่าวคือ วิญญาณทางกายภาพ และวิญญาณทางคุณค่า ทั้งนี้บุคคลนั้นจะต้องพร้อมเอาชนะความต้องการของร่างกาย ความรู้สึก มารร้าย และสังคม เพื่อที่จะสามารถอยู่เหนือความเป็นมนุษย์ นั่นคือการทำเป็นบุคคลใกล้ชิดกับพระเจ้ามากขึ้น ทั้งนี้ผู้เขียนยังได้อธิบายถึงวิธีการที่จะใกล้ชิดกับพระเจ้าไว้ว่า (หน้า 127) ต้องรู้จักการชำระล้างวิญญาณนำไปสู่อิสรภาพของวิญญาณ และมีวิญญาณที่สมบูรณ์สะอาดไม่มีความสกปรกในจิตใจ ซึ่งทั้งหมดนั้นก็จะต้องเริ่มจากการขัดเกลาจิตใจของมนุษย์นั่นเอง

นอกจากนั้นผู้เขียนได้อธิบายถึงที่มาของศาสตร์บนโลกใบนี้ คือศาสตร์ทางด้านกฎเกณฑ์และศาสตร์ที่จะต้องใช้ความคิด โดยผู้เขียนได้แบ่งศาสตร์ตามกฎเกณฑ์ออก 2 ประเภท คือ ศาสตร์ทางด้านจริยศาสตร์ ที่แสดงถึงความเป็นหนึ่งเดียวของพระเจ้า และอีกด้านคือศาสตร์ที่แสดงถึงสิทธิของมนุษย์ที่พึงมีต่ออัลลอฮฺ (ซบ.) ป่าว และความเป็นตัวตน นอกจากนี้ผู้เขียนได้อธิบายถึงศาสตร์จะต้องใช้ความคิดว่าเป็นองค์ความรู้ที่จะต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ อาทิศาสตร์ทางด้านดาราศาสตร์ ฟิสิกส์ วิทยาศาสตร์ เคมี และสิ่งมีชีวิต (หน้า 141) ซึ่งศาสตร์ที่ได้กล่าวนั้นเป็นพื้นฐานสำคัญที่บุคคลใกล้ชิดพระเจ้าจะเข้าใจในองค์ความรู้นั้นด้วย

ความยิ่งใหญ่ของบรรดาผู้ศรัทธาที่ใกล้ชิดพระองค์ คือ บุคคลที่จะได้รับการสรรเสริญจากพระองค์ พระเจ้าจะขอบคุณบุคคลเหล่านั้น พระเจ้ารักษาในความเป็นตัวตน เขาเสมือนเป็นตัวแทนของพระองค์ พระเจ้าให้ความมั่นใจถึงสิ่งที่เขาจะได้รับความเมตตาจากพระองค์ พระเจ้าจะอภัยโทษในสิ่งที่เขาขอรับคำอภัยโทษ พระเจ้าจะเป็นดังสหาย จิตใจจะยิ่งใหญ่จะเป็นผู้นำของสังคม คำอำนวยการของบุคคลนั้นจะได้รับการตอบรับจากพระองค์ เป็นบุคคลที่จะถูกเมตตาจากมนุษยชาติทั้งหลาย

นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้อธิบายเพิ่มเติมถึงความยิ่งใหญ่ในฐานะการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ก็คือ จะมองโลกนี้เป็นเพียงแค่ว่าที่พักพิงระหว่างการเดินทางเพียงเท่านั้น เขาจะทำการใดบนโลกใบนี้เพื่อชีวิตในโลกอภิปรัชญา (โลกหน้า) และเขาจะได้รับความสุขบนโลกใบนี้และสามารถสัมผัสทั้งความสุขในโลกนี้และโลกหน้าไปพร้อมกัน

กล่าวโดยสรุปแล้ว หนังสือเล่มนี้ได้นำเสนอเนื้อหาที่ก่อให้เกิดการพัฒนาจิตลักษณะของความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามที่อยากใกล้ชิดกับพระองค์ผ่านองค์ความรู้ ตาเซาฎุฟ (ศาสตร์เพื่อการรู้จักตัวเอง อยากรู้ครุฑและ การขัดเกลาจิตใจให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์) ด้วยภาษาการเขียนที่เข้าใจง่าย เรียบง่ายในภาษามลายูท้องถิ่นและบางส่วนเป็นภาษามลายูกกลาง หนังสือเล่มนี้ทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึงการพัฒนาระดับขั้นการเป็นคนธรรมดาไปสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ ทั้งในระดับร่างกาย สติปัญญา จิตใจ เพื่อให้มนุษย์ที่เกิดบนโลกใบนี้ใช้ชีวิตบนพื้นฐานของความดีงาม สามารถสร้างคุณประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นต่อไป

